

Historie testament Napoleon

Bron: Testament de Napoléon

Paris 1969

Club du Livre

(in een fraaie doos)

De Geschiedenis van het testament van Napoleon Ier is delicaat en vaak verwarrend. Zijn uitwerking reflecteert de gedachte van een man in exil, ziek, bezorgd, in de loop van de dagen die volgen, vermeerdert zijn nalatenschappen, om niemand van hen, die hem gediend hebben, te vergeten, bezorgd zijn laatste getrouwen te bevoordelen door hen te verdelen volgens de emotie van het moment, bezorgd over alles dat hem, van verre, zijn persoonlijk fortuin doet samenstellen. Bezorgd om eindelijk te ontsnappen aan de grenzen, die de Engelse gouverneur zal stellen tegenover de uitvoering van zijn laatste wensen.

Het originele testament van de Keizer, het exemplaar dat tegenwoordig bewaard wordt in de Archives nationales, bestaat uit de volgende documenten:

1. Het eigenlijke testament (pag. 1 tot 14 in 1853), geheel zelf geschreven, ondertekend, ingepakt en gedateerd te Longwood op 15 april 1821. Het bevat ook drie lijsten (a, A en B), die een inventaris geven van bepaalde voorwerpen, beschreven door Marchand, zijn huisknecht en getekend door Napoleon. De lijsten b (zilverwerk) en c (porselein) werden dezelfde dag geschreven, maar spelen geen rol in het testament; men kent ze via kopieën.

2. Het eerste codicil (pag. 15 tot 18 in 1853), zelf geschreven, ondertekend, ingepakt en gedateerd op 16 april 1821. Met het volgende stuk presenteert dit de enige wensen betreffende de communicatie met de Engelsen: het terug gaan van de overblijfselen naar Frankrijk (herhaling van artikel 2 van het testament) en de verdeling van de bezittingen van de Keizer te Sint-Helena tussen de groot-maarschalk Bertrand, de graaf de Montholon en Marchand, om een beslaglegging van zijn bezittingen te voorkomen. De inventaris van de 'kistjes' (tabatières) genummerd I, II en III, dezelfde dag gedictieerd, werden er primitief aan toe gevoegd.

3. Het tweede codicil (pag. 1 en 2), zelf geschreven, ondertekend, ingepakt en gedateerd op 16 april 1821. Deze akte maakt het vorige af, schrijft de opening van het testament in Europa voor in instrueert de executeurs-testamentair Montholon, Bertrand en Marchand.

4. Het derde codicil (pag. 29 tot 32 in 1853), geschreven op de 21^e, 22^e of 23^e, zelf geschreven, ondertekend, ingepakt en gedateerd op 24 april. Het beschikt over het bezit van de Keizer over de diamanten van de Kroon en zijn inkomsten uit het eiland Elba.

5. Het vierde codicil (pag. 33 tot 36 in 1853), geschreven de 21^e, de 22^e of de 23^e, zelf geschreven, ondertekend en gedateerd op 24 april. Het bevat nalatenschappen aan personen, die hij heeft gekend vanaf het begin van zijn carrière, voorziet de successierechten en benoemt een schatbewaarder. Dit document heeft niet meer de enveloppe, waarin het verzegeld zat.

6. Het codicil (vijfde), dat fondsen beschikbaar stelt aan keizerin Marie-Louise (pag. 37 tot 40 in 1853). Geschreven tussen de 21^e en de 24^e, zelf geschreven, ondertekend en gedateerd op 24 april.

7. Het codicil (zesde) dat fondsen beschikbaar stelt van de burgerlijke lijst uit Italië in handen van Eugène de Beauharnais (pag. 19 tot 28 in 1853), de nummers 20 en 27 per vergissing toegevoegd). Geschreven tussen de 21^e en de 24^e, zelf geschreven, ondertekend en gedateerd op 24 april.

8. Instructies voor de executeurs testamentair (pag. 1 en 2), gedictieerd aan Marchand tussen de 22^e en de 25^e, ondertekend door Napoleon en gedateerd door Marchand op de 26^e april.

9. Brief aan Laffitte, bankier van de Keizer, opgesteld in opdracht aan Montholon, weer gekopieerd door Marchand de 29^e en ondertekend door Napoleon die zelfde dag en geantidateerd op 25 april.

10. Brief aan baron de La Bouillerie, schatbewaarder van het privé domein van de Keizer, opgesteld in opdracht door Montholon, weer gekopieerd door Marchand de 29^e en ondertekend door Napoleon die zelfde dag en geantidateerd op 25 april.

Aan deze teksten in de Archives nationales willen wij een drietal toevoegen:

11. Het zesde codicil, waarvan het bestaan is bevestigd door de getuigen (het vijfde en het zesde codicil maken overigens toespelingen op deze gewetensvolle nalatenschappen). Deze tekst is bekend door de kopieën (die van het fonds Murat, in de Archives nationales vooral). Geschreven tussen de 23^e en de 25^e, zelfgeschreven, ondertekend en gedateerd op 25 april, bevat zij speciaal de nalatenschap van het geweten ('legs de conscience'), waarvan een over graaf Léon, zoon van de Keizer. Vanwege deze redenen *zal dit codicil nooit gedrukt worden, het zal geheim blijven: De schatbewaarder zelf zal er niets van weten, het zal ongeldig verklaard worden als het zal worden uitgevoerd; communicatie erover zal geweigerd worden, want het bevat zaken van het geweten*. Het codicil volgt het lot van het testament. Het bestaan ervan wordt nog bevestigd in Engeland op 5 augustus 1825.

12. Het achtste codicil, waarvan het bestaan door Frédéric Mason is bestreden. Het werd geschreven door de Keizer op de 29^e en geantidateerd op de 27^e, maar zijn zwakke hand kon de pen niet vasthouden vanaf de vierde paragraaf. De artikelen 5 tot 7 en de laatste drie woorden van artikel 2 werden door Montholon geschreven, die het niet liet ondertekenen door de Keizer, het onder zich hield en het meebracht naar Engeland. De getuigenissen van 1822 en 1823 garanderen het bestaan. Dit stuk bevond zich nog in Londen op 17 juni 1938, de dag waarop er een foto van is gemaakt, die werd toegezonden aan de Archives nationales door

dhr. Hobson, directeur van het huis Sotheby. Wij geven hier de tekst (al gepubliceerd door dhr. Jean Savant in 1951):

Vandaag, 27 april 1821

Ziek van lichaam, maar gezond van geest heb ik geschreven met mijn eigen hand het achtste codicil aan mijn testament:

1^e. Ik draag mijn executeurs testamentair Montholon, Bertrand en Marchand en Las Cases of zijn zoon als schatbewaarder;

2^e. Ik smEEK mijn innig geliefde Marie-Louise bij haar in dienst te nemen mijn chirurgijn Antommarchi, aan wie ik een pensioen voor het leven nalaat van 6.000 francs (zesduizend francs), die zij hem betalen zal;

3^e. eveneens in dienst te nemen Vignaly als priester en hem als zodanig aan mijn zoon te binden;

4^e. Ik laat mijn woonhuis te Ajaccio en al mijn goederen, stukken land, wijngaarden, tuinen, meubels, schapen na aan mijn moeder;

5^e. Ik laat alles wat ik bezit op het eiland Elba, meubels, wijngaarden, landerijen na aan mijn zeer beminde en gewaardeerde zuster prinses Pauline;

6^e. Ik laat na aan gravin Bertrand en aan gravin Montholon de helft van mijn koffie (thee of likeuren) servies van Sèvres en de andere helft aan mijn zoon;

7^e Ik laat alles wat ik bezit aan ondeelbare goederen met de kardinaal Fesch op Corsica na aan voornoemd kardinaal.

Tenslotte , omdat hij vreesde dat de Britse autoriteiten zich zijn testament zouden toe eigenen, had Napoleon geheel zelf geschreven de tekst van al zijn laatste wensen in een tweede exemplaar, dat hij dateerde op 15 april, ondertekende en sloot met zijn zegels. Dit exemplaar werd toevertrouwd aan de priester Vignali, zijn biechtvader, onder het biechtgeheim met de opdracht dit te geven aan Madame Mère of kardinaal Fesch of als dat niet kon, aan een van de broers van de Keizer, om uiteindelijk aan zijn zoon gegeven te worden als deze zestien jaar zou zijn. Dit document, dat een inleidend woord van Bertrand bevat, wordt tegenwoordig bewaard in het archief van de S.A.I. , prins Napoléon (nu, 1969), heeft meegedaan aan de expositie *Souvenirs de la famille impériale*, in het kasteel de Bois-Préaun (Malmaison) in 1968 (no. 75 van de catalogus).

(S.A.I. betekent volgens rkv: *Son Altesse Impériale*, een aanspreektitel dus).

Het is belangrijk zich nu minutieus te richten op de volgorde van de gebeurtenissen, die de gang deze documenten maken, waarbij ons helpt de *Mémoires* van Marchand (éd. Bourguignon en Lachouque, 1952), de *Cahiers de Sainte-Hélène* van Bertrand (éd. Fleuriot de Langle, 1949), de *Récits de la captivité* van Montholon (1847) en tenslotte de serieuze studie van dhr. Jean Savant verschenen in de *Cahiers de 'Académie Napoléon* in september 1951. Vanaf de oversteek op de Bellerophone, daarna vanaf augustus 1819, heeft de Keizer een eerste testament opgesteld, waarvan Bertrand de bewaarder werd. Het kwam terug in handen van de Keizer op 12 december 1820, dit werd via Marchand aan Bertrand gezegd op 9 of 10 april 1821. Verlangd om deze beschikkingen te veranderen sloot Napoleon zich op 13 april met Montholon op en dicteerde hem het klad van een tweede testament. Hij schreef dit met eigen hand over op de 15^e. De volgende ochtend, in de codicillen 1 en 2, verzamelde hij voorwerpen, waarover was gecommuniceerd met de Britse autoriteiten en hij benoemde zijn

drie executeurs testamentair: Montholon, Bertrand en Marchand. *'Mijn zoon'*, zei hij de 16^e tegen Montholon, *'het wordt tijd dat ik sterf, ik voel het'*. Zittend in zijn bed hield de Keizer in zijn ene hand een onderlegger van karton en zonder steun schreef hij met de andere; voor het bed hield graaf Montholon een inktpot vast. (Mémoires van Marchand). Op de 18^e laat hij met rode banden de drie delen sluiten door Montholon, Bertrand, Marchand en de priester Vignali, die er hun zegels en hun handtekeningen op zetten zonder de inhoud te kennen; alles werd overhandigd aan Marchand. De Keizer realiseert zich dan dat hij tegenstrijdige beschikkingen heeft gemaakt en draagt Marchand meteen de volgende ochtend op Bertrand het eerste testament terug te vragen. Dat vervolgens in zijn aanwezigheid wordt verbrand.

Tussen de 21^e en de 25^e maakt hij al dicerend zijn nalatenschappen af, behalve een instructie voor zijn executeurs testamentair, vijf andere codicillen, waarvan er één, het zevende, het zgn. 'legs de conscience' geheim zal blijven. Deze documenten zijn niet eerder ondertekend dan op de 24^e, de 25^e en de 26^e, maar vanaf de 22^e kondigt hij Bertrand aan: *'Ik heb drie testamenten gemaakt. Het eerste mag niet eerder geopend worden dan in Parijs. Men moet geloven dat het door Buonavita naar Europa is gebracht om het te verbergen voor de onderzoekingen van de Engelsen. Het tweede is een codicil, dat hier geopend en getoond moet worden aan de Engelsen, waarin ik beschik over alles wat ik hier heb, opdat zij zich er niet meester van kunnen maken. Het derde is bestemd voor de Keizerin.*

(De priester Buonavita, oud-biechtvader van Madame Mère, kwam naar Sint-Helena samen de priester Vignali op 21 september 1819, ging weer terug op 17 maart 1821.)

De 27^e om hal tien 's avonds liet de Keizer met groene banden sluiten en opbergen de zes nieuwe delen door zelfde vier getuigen. Alles werd weer aan Marchand gegeven, behalve de kopie van het gehele testament, waarover wij hierboven spraken. Twee dagen later wilde Napoleon, geheel verzwakt, een nieuwe beschikking redigeren en notabene zijn dankbaarheid aan de dokter Antommarchi betuigen. Hij antidateerde op de 27^e om dit in het geheel van zijn wil in te sluiten: dit is het achtste codicil. Maar hij stopt, aan het eind van zijn krachten zijnde, bij de vierde paragraaf en Montholon voegt er de volgende drie artikelen aan toe, die speciaal de nalatenschappen aan de gravin Bertrand en aan de gravin Montholon bevatten, zonder enige neiging te hebben dit te laten ondertekenen door de Keizer, die amper nog de kracht heeft de brieven aan Laffitte en aan La Brouillière te tekenen diezelfde dag; Montholon stelt hiervan Bertrand op de hoogte, maar houdt dit samen met hem stil. Tenslotte dicteert de Keizer op dezelfde dag, terwijl zijn geest verzwakt, aan Marchand een nieuw nalatenschap aan zijn zoon, die in een staat van ontwerp blijft.

Op 5 mei 1821 blaast de Keizer zijn laatste adem uit om 17.49u. In de avond geeft Marchand alle documenten, die hij moest bewaren, aan Montholon. Deze laatste stelt een verslag op in aanwezigheid van Marchand, Bertrand en de priester Vignali en zinspeelt op het achtste codicil. Het tweede codicil is geopend. De Engelse gouverneur Hudson Lowe, die voor de eerste keer op Longwood komt op de 6^e mei, de dag van de autopsie, komt nog eens terug op 12 mei. Het eerste codicil wordt in zijn aanwezigheid geopend; hij neemt ook kennis van het tweede. Twee dagen later, de drie executeurs testamentair bevestigen dit met hun handtekening, worden de goederen van de Keizer verdeeld zoals in het tweede codicil is aangegeven.

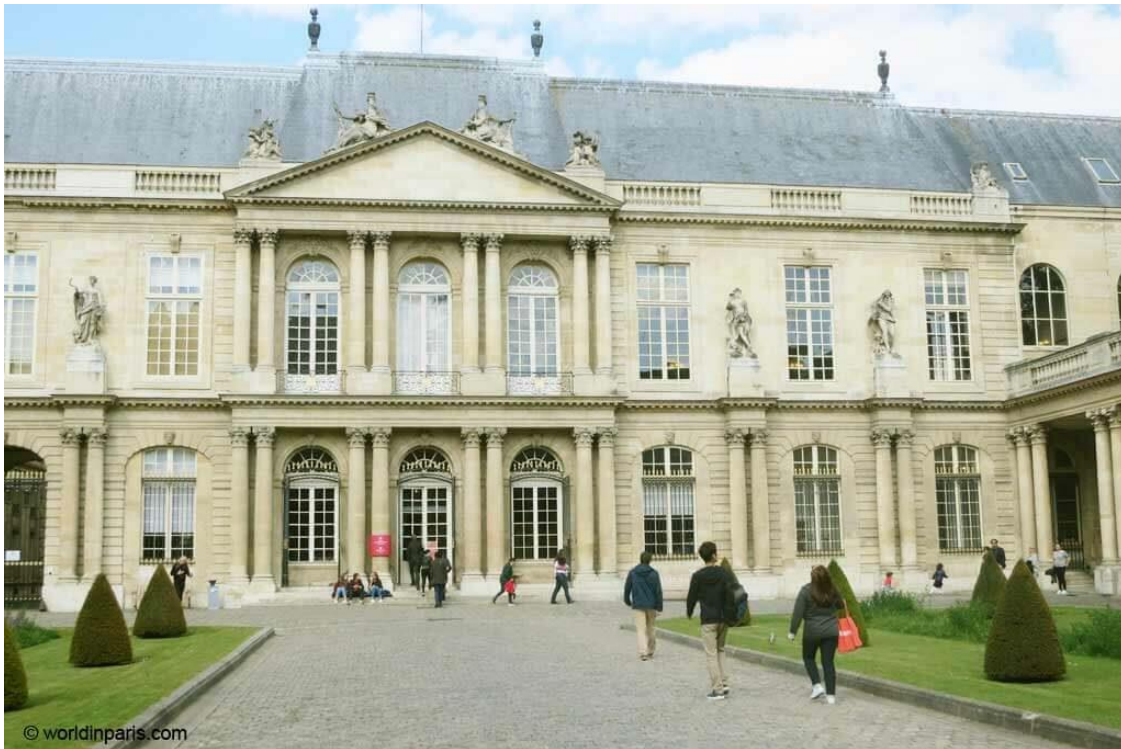
Montholon, Bertrand, Marchand en Vignali aarzelen vervolgens niet zich in te schepen naar Frankrijk de 27^e of 30^e mei. Aan boord van de Camel, als ze in Europese wateren varen, op de hoogte van Parijs, zoals de Keizer wilde, verenigen ze zich rondom Montholon en openen alle dichtgebonden delen op 25 juli. Montholon laat hun het achtste deel niet zien, maar vertelt hen iets over de inhoud.

Men gaat te Calais van boord op 19 oktober en Montholon haast zich naar Parijs met zijn bezwaarde last om de voorschriften te doen uitvoeren. Na kopieën te hebben laten maken voor het Tribunal de la Seine en op 2 november de brief voor Laffitte te hebben doen verzegelen, geraakt hij in een lang conflict met de bankier van de Keizer over het uitkeren van de nagelaten gelden. Op aanraden van Cambacérès om tenslotte alert te zijn op buitenlandse nieuwsgierigheid gaat hij over het Kanaal en deponeert alles (zonder het achtste codicil) bij de griffie van het Hof van Canterbury te Loden, waaronder Sint-Helena valt, op 10 december 1821, in handen van de substituut Stephen Lushington. Men weet dat toen het proces tegen Laffitte volgde met het compromis van 18 januari 1826, die de nalatenschappen, die men wilde uitbetalen met het geld van de Keizer, aanzienlijk beperkte. Na de gedeeltelijke uitbetaling werd de zaak afgesloten. Louis-Philippe beval daarna het terug brengen van de overblijfselen, die plaats vond op 15 december 1840.

Bij zijn bestijgen op de troon wilde Napoléon III de continuïteit van de keizerlijke dynastie bewijzen door te zeggen dat er een ereschuld lag op alle nalatenschappen, die zijn oom bepaald had. Hij wilde hem volgens deze gedachte weer in het bezit laten komen van het testament, waarop bij koningin Victoria aanspraak gemaakt werd door graaf Alexandre Colonna Walewski, de natuurlijke zoon van Napoleon Ier en ambassadeur van Napoleon III. Het Hof van de Doctors' Commons (een advocatencollecties ed. te Londen, rkv) onderzocht alles, ging accoord met het terug geven van het testament, de codicillen no. 1, 3, 4, 5 en 6 en de twee brieven aan graaf Clarendon, eerste secretaris van Staat van Zijne Britse Majesteit, die ze terug gaf aan Walewski op 16 maart 1853. Terug gebracht naar Parijs, werden de stukken in handen gesteld van Debelleye, president van het Tribunal de la Seine, die de pagina's nummerde en ze ondertekende op 26 maart. Ze werden dezelfde dag voorzien van een zegel en gevoegd in minuut bij een bewaaracte bij de notaris van de Keizer Casimir Noël; twee delen ontbraken bij deze samenvoeging in juni-juli: het tweede codicil en de instructies. Hoe het met het zevende codicil verder ging, is niet bekend. Napoleon III, dankzij een commissie in het leven geroepen door het decreet van 5 augustus 1854 en door een krediet van vier miljoen, dat hem ter beschikking werd gesteld, ging toen verder met procederen om alle nalatenschappen te verkrijgen. De operatie werd afgesloten in 1859 en helaas werd het testament toen geschiedenis. Via een brief van 28 april 1860 gaf de Keizer het in handen van graaf Laborde, directeur-generaal van de archieven van de Keizer, om het te plaatsen in het Armoire de fer* bij alle documenten van staatsburgerlijk belang van de soevereine huizen van Frankrijk. Het wordt daar tot op heden (1969) bewaard.

Jean-Pierre Babelon
Conservateur du Musée de l'Histoire de France
aux Archives Nationales

* **L'Armoire de Fer** (the Iron Chest) is an impressive strongbox located in the **Archives Nationales de Paris**, in the former Hôtels de Soubise, and Rohan in the Marais. Amongst other things, the Armoire de Fer houses certain documents particularly precious for French National History. The Armoire de Fer was built in 1791 at the National Assembly's request to house the essential documents produced by the new regime. Indestructible and inviolable, it is made up of two enormous metal boxes fitted together. The Armoire de Fer was first installed in the Tuileries Palace near the Sessions Room, and it was moved to the Hotel Soubise in the Archives Nationales de Paris in 1848.



Three keys are necessary to open three Iron Cabinet. Initially, the keys were kept by three different people: the President of the Assembly, his secretary, and his archivist, who needed to be in the same room and at the same time for the opening.

In the beginning, the Armoire de Fer was designed to keep three groups of objects:

> **The original of the French Constitution (1791)**

> **The meter standard, and the kilogram standard.** These are the first copper prototypes presented at the National Assembly

> **The plates to print the Assignats, the Revolutionary currency**

Over the years, the number of precious objects kept inside the Iron Cabinet has increased considerably, and today it hosts:

> **All the originals of the French Constitutions**

> **The last will and testaments of King Louis XIV and Napoleon I**

> **King Louis XVI's hunting journal.** It is interesting to note that on 14 July 1789, the day of the Storming of the Bastille, the King just wrote 'rien' (nothing).

> **The Tennis Court Oath from 20 June 1789**, on which the third Estate known as commoners vowed: 'not to separate and to reassemble wherever necessary until the Constitution of the kingdom is established.'

> **Queen Marie-Antoinette's** last letter, before her execution.

> **A medieval Imperial Bull** written by Emperor Frederic II to King Charles IX in 1248. On this Imperial document, Frederic II allowed the French King to stop in Sicily to rest and stock up on his way to the Crusades.

There is also a little picture of Saint Jeanne d'Arc, France's saint patron.

This tabernacle of national history is only opened on rare occasions, such as the European Heritage Days (when we could see it) or to shot historical documentaries.

<https://youtu.be/uwPnpKzn1ik>

= een filmpje over deze Armoire de fer op Youtube.com

(Helaas zien we het testament van Napoleon NIET, maar het ligt wel in deze kast!)